

Кутя А. А.,
студентка 6 курсу, 1 групи, Господарсько-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ВІКТИМОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ЯК НАПРЯМ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ

Ключові слова: запобігання злочинності, віктимологічна профілактика, особа потерпілого.

Анотація. У тезах розглянута природа віктимологічної профілактики, стан застосування в Україні, її місце у системі запобігання злочинності.

Анотація. В тезисах рассмотрена природа виктимологической профилактики, состояние применения в Украине, её место в системе предупреждения преступности.

Ключевые слова: предупреждение преступности, виктимологическая профилактика, личность потерпевшего.

Summary. The thesis examined the nature of victimological prevention, state of use in Ukraine, its place in the system of crime prevention.

Keywords: crime prevention, victimological prevention, victim identity.

Вітчизняні та світові кримінологи спрямовують свою діяльність передусім на опрацювання заходів впливу [1, с. 17] щодо злочинів та осіб, які їх вчиняють. Жертви такої злочинної поведінки, як правило, залишаються поза увагою, а тому не вивчаються їх характеристики та роль у формуванні злочинної поведінки. Особа потерпілого розглядається лише як джерело відомостей про злочин та злочинця, тому значний масив інформації використовується не в повній мірі.

Проаналізувавши законодавство можна констатувати, що увага правосуддя приділяється захисту прав і законних інтересів підсудного, а потерпілим не завжди надається належна допомога. Проте без дослідження особи потерпілого профілактична діяльність не може вийти за межі існуючих традиційних підходів. У зв'язку з цим розглядаючи рівні, форми і види профілактичної діяльності, виділяють її віктимологічний напрям в основі якого ідея - вчинення злочину залежить від багатьох факторів, які можуть бути виявлені та нейтралізовані. Одним із таких факторів є жертви злочину [5, с. 45].

Віктимологічну профілактику можна визначити як систему державних, громадських та індивідуальних заходів, спрямованих на виявлення, усунення або нейтралізацію чинників, які формують можливість стати жертвою злочину, вплив на них з метою поновлення та активізації їхніх захисних якостей, розроблення чи покращення засобів захисту громадян від злочинів і подальшої віктимізації.

Об'єктом віктимологічної профілактики на загальносоціальному рівні виступає будь-яка особа, незалежно від індивідуального ступеня її віктимності. В свою чергу, на спеціальному рівні має своїм об'єктом не все населення, а його окремі групи підвищеної віктимності, наприклад безробітних, осіб без визначеного місця проживання, наркоманів, алкоголіків та інших [2, с. 10]. Відповідно до рівнів й об'єктів, створюється система суб'єктів віктимологічної профілактики злочинів.

Віктимологічна профілактика являє собою комплекс заходів зі зниження індивідуальної віктимності особи та зменшення масштабів віктимізації населення [4, с. 159]. До неї входить: роз'яснювально-просвітницька робота; заходи безпеки; організаційно-управлінські заходи, спрямовані на скорочення віктимності; відшкодування шкоди потерпілим.

Існує загальна та індивідуальна віктимологічна профілактика. Щодо загальної віктимологічної профілактики, то важливим її засобом є правове виховання, адже більшість злочинів стали можливими через правову неосвіченість потерпілих. Вона спрямована на виявлення та корекцію поведінки віктимогенних соціальних груп. Індивідуальна віктимологічна профілактика здійснюється у

двох напрямках: 1) виявлення осіб із підвищеною віктимністю та 2) проведення профілактично-виховних заходів, спрямованих на зниження ризику стати жертвою злочинних посягань [2, с. 10].

Дослідження поведінки особи потерпілого здійснюється задля більш глибокого розуміння природи та причин злочинної поведінки, ситуацій, що передували злочинам, супроводжували їх та настали після їх закінчення. Все вищезазначене сприяє виявленню ступеня віктимності й ознак, що визначають можливість її розвитку в подальшому для можливості використання заходів віктимологічної профілактики та знизити потенціал віктимності.

Заходи впливу можна розділити на два види: переконання і допомоги [1, с. 41]. Заходами переконання є роз'яснення того, як не стати жертвою злочину. До заходів допомоги належить, насамперед, організація спеціальних пунктів та центрів впливу на громадян, основним завданням яких є інформування населення про способи захисту від злочинів.

На жаль, віктимологічна профілактика злочинів ще не набула значного поширення в нашій країні хоча визнається одним з найважливіших напрямів протидії злочинності. Слід розробляти заходи віктимологічної профілактики з урахуванням специфіки місцевої кримінальної ситуації і через засоби масової інформації доводити до відома населення, підвищувати правову свідомість, забезпечити достатній соціальний та економічний добробут в цілому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Голіна В. В. Запобігання злочинності (теорія і практика) : навч. посіб. / В. В. Голіна ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2011. – 120 с.
2. Головкін Б. М. Віктимізація населення в Україні: стан, детермінанти, запобігання. Теорія і практика правознавства. 2014. Вип. 2 (6). С. 1–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2014_2_33
3. Зелинский А. Ф. Криминальная психология / А. Ф. Зелинский. – Киев: Юринком Интер, 1999. – 240 с.
4. Кримінологія: підручник / Б. М. Головкін, В. В. Голіна, О.Ю. Шостко та ін.; за ред. Б. М. Головкіна. – Харків: Право, 2020. – 384 с.

5. Пивоваров В. В. До визначення поняття «жертва» в сучасній віктимології / В. В. Пивоваров, Є. В. Гордєєв // Карпатський юридичний часопис: наук. журнал – 2015. – Вип. 10. – С. 45–48.

Науковий керівник: к.ю.н., доц. В. В. Пивоваров